

ปัญหาการพิจารณาฝ่ายตุลาการในรูปแบบประชาธิปไตย

ตามรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560

Problems of Judicial Review in the Model of Democracy under the Thai Constitution B.E. 2560

ชัยพัทธ์ ยางศรี¹

Chayapad Yangsri¹

Email : ychayapadyangsri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับอำนาจวินิจฉัยบทวนของฝ่ายตุลาการในรูปแบบประชาธิปไตย ทั้งในเชิงกระบวนการเนื้อหา ผลศึกษาพบว่า สภาพปัญหาของอำนาจวินิจฉัยบทวนของฝ่ายตุลาการ ในรูปแบบประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ คือ การใช้เสียงข้างมากในการใช้อำนาจวินิจฉัย สวนทางกับฝ่ายเสียงข้างมากของประชาชนในการแสดงเจตนารมณ์จัดทำร่างกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 77 ซึ่งมีเสียงสนับสนุนฝ่ายตุลาการจะอ้างถึงข้อบกพร่องของเสียงข้างมากของประชาชน ทั้งในเชิงกระบวนการที่ไม่สมบูรณ์ ขาดการมีส่วนร่วมและความเท่าเทียมกันในเชิงเนื้อหา เจตนารมณ์ฝ่ายนิติบัญญัติ ไม่ตรงกับความเห็นปวงชนชาวไทยและสิทธิของปวงชนละเลยสิทธิของคนกลุ่มน้อยที่จะนำมาเป็นหลัก โดยกำหนดให้เป็นบทบาทของฝ่ายตุลาการในการพิจารณาแก้ไขเป็นสำคัญ จึงถูกมองว่าดำเนินการตามความเห็นของตุลาการเป็นหลัก โดยไม่พิจารณามุมมองของกลุ่มอื่น

คำสำคัญ : ตุลาการ; อำนาจวินิจฉัย; ประชาธิปไตย

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, Thailand.

*ได้รับบทความ: 12 มีนาคม 2564; แก้ไขบทความ: 8 มิถุนายน 2564; ตอรับการตีพิมพ์:

11 มิถุนายน 2564

Received: March 12, 2021; Revised: June 8, 2021; Accepted: June 11, 2021

ABSTRACT

This academic article aim to study the problem of the judicial review in a democratic model. Both in term of process and content. The results showed that the problem of judicial review power in a procedural democratic model is use of the majority in the exercise of decision power in opposition to the majority of the people in expressing their intention to draft a law in accordance with the Constitution, 2017, Article 77, which advocates for the deficiencies of the majority, both procedural imperfections. Lack of participation and equality in terms of content the legislature's intentions do not match the views of the Thai people and the rights of the people, neglect the rights of minorities to lead. It is defined as the role of the judiciary in considering amendments. Therefore, it is seen that proceedings are mainly based on the opinion of the judges. Without considering the views of other groups.

Keywords : Forbidden; Judging Power; Democracy

1. บทนำ

ศาลไทย เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อำนาจตุลาการนั้นเป็นสาขาหนึ่งของอำนาจอธิปไตย (ไชยันต์ ไชยพร, 2551 : 3-4) ซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ไทยในฐานะประมุขแห่งรัฐทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล และศาลปฏิบัติการในพระปรมาภิไธยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งใช้ในปัจจุบัน มาตรา 188 ถึงมาตรา 214 ศาลไทยมีสี่ประเภท คือ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ศาลทหาร ศาลรัฐธรรมนูญ (นรินทร์ เศรษฐบุตร, 2550 : 31-60) และวางหลักทางประชาธิปไตยทั้งที่มีคุณค่าและไม่มีคุณค่าในทางประชาธิปไตยตลอดระยะเวลากว่า 200 ปี ก็ตาม เพราะประเด็นสำคัญ คือ คำถามที่ว่า อำนาจอธิปไตยของฝ่ายตุลาการมีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ (วิสาข์ อัมใจ, 2551:1-4) โดยเฉพาะความรับผิดชอบทางประชาธิปไตย หากไม่มีความเป็นประชาธิปไตยแล้ว จะอาศัยความชอบธรรมใดไปตัดสินข้อพิพาททางการเมืองแม้อ้างกฎหมายเป็นจุดเชื่อมก็ตาม ในการเมืองการปกครองประชาธิปไตยไทย รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานประเทศล้านล้านบาท ซึ่งเป็นนโยบายของฝ่ายบริหารขัดกับรัฐธรรมนูญ มีการกล่าวว่าศาลรัฐธรรมนูญอาจปกปิดเหตุผลที่แท้จริงของฝ่ายตุลาการไว้ หรือไม่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยเป็นประเด็นปัญหาความชอบธรรม ในการใช้อำนาจอธิปไตย

ทบทวนของฝ่ายตุลาการในระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ขอบเขตการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการเช่นนี้มีความเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประเด็นสำคัญ เพราะจะนำไปสู่การพิจารณาว่าอำนาจฝ่ายตุลาการที่เหมาะสมกับประชาธิปไตยควรเป็นเช่นไร เพื่อสร้างความตึงต้ามให้แก่สังคมประชาธิปไตยของพลเมืองที่ต้องมีอุดมการณ์เพื่อปกครองตนเอง (ชนะศึก วิเศษชัย, 2563 : 105-116) การพิจารณาลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีความชอบธรรมทั้งกระบวนการและเนื้อหาทางประชาธิปไตย ฝ่ายที่เห็นว่าอำนาจวินิจฉัยทบทวนเป็นประชาธิปไตย จะมุ่งไปที่ผลของการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการว่ามีเป้าหมายเพื่อประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นรักษานิติธรรมแห่งกฎหมายปกป้องสิทธิพลเมือง เสรีภาพสิทธิคนกลุ่มน้อย แต่ฝ่ายที่เห็นว่าไม่เป็นประชาธิปไตยเห็นว่าต้องพิจารณาทั้งเชิงกระบวนการและเนื้อหา ในเชิงกระบวนการเห็นว่าอำนาจวินิจฉัยทบทวนเป็นกระบวนการไม่เป็นประชาธิปไตยทางตรงแน่หรือแม้แต่นักวิชาการที่เห็นว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้พ้นจากกับดักทางประชาธิปไตยก็ตาม แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันเห็นว่าเป็นการสวนทางกับกระบวนการเสี่ยงข้างมากจากกระบวนการประชาธิปไตย (Tom Ginsburg, 2012 : 9-139) ทำให้ฝ่ายตุลาการไม่เป็นประชาธิปไตยแม้ว่าประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะใช้เครื่องมือนี้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญก็ตาม ฝ่ายตุลาการจึงไม่มีความชอบธรรมทางประชาธิปไตยที่ไม่เห็นด้วยในนโยบายกฎหมาย โดยการใช้อำนาจวินิจฉัยทบทวนโดยอาศัย กระบวนการตีความของศาล ซึ่งการตีความประเภทนี้ไม่ต่างจากการนิติบัญญัติการที่ศาลตัดสินเหมือนบัญญัติกฎหมายโดยไม่ได้รับการยอมรับจากกระบวนการเลือกตั้ง อำนาจวินิจฉัยทบทวนจึงไม่สอดคล้องกับจิตวิญญาณและรูปแบบรัฐบาลประชาธิปไตย (George Mace, 1972 : 1140-1149)

แต่ปัญหาความเป็นประชาธิปไตยของอำนาจฝ่ายตุลาการจึงดูเป็นเรื่องซับซ้อนในการวินิจฉัย เพราะคุณค่าอุดมการณ์ในประชาธิปไตยก็มีมากมายหลายอุดมการณ์และไม่อาจวางน้ำหนักในอุดมการณ์ใดให้เด็ดขาดหรือเหนือกว่าอุดมการณ์อื่นได้ ทำให้ประเด็นข้อถกเถียงในเรื่องความเป็นประชาธิปไตยในอำนาจฝ่ายตุลาการขึ้นกับผู้ให้น้ำหนักในอุดมการณ์ประชาธิปไตยใดเป็นสำคัญ การวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ มีจำนวนไม่น้อยที่ส่งผลต่อความเป็นไป ของบุคคลทางการเมืองและพรรคการเมือง การวินิจฉัยกรณีดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับบุคคลที่เป็นสมาชิกรัฐสภาหรือฝ่ายบริหารซึ่งได้รับการเลือกจากสภาผู้แทนราษฎร เมื่อการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญส่งผลด้านลบต่อบุคคลและองค์กรที่มีที่มาจากประชาชนความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาของตุลาการบางส่วนที่ขาดความยึดโยงกับประชาชนกลายเป็นประเด็นนำมาใช้เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของศาลฯ (Kuhonta et al, 2014 : 333-355) การกำหนดให้องค์กรศาลแต่งตั้งตัวแทนของฝ่ายตนเข้าร่วมการสรรหามีลักษณะรวบอำนาจ การแต่งตั้งบุคคลเพื่อใช้อำนาจตุลาการเสียเองขัดต่อหลักตรวจสอบและถ่วงดุลกระบวนการสรรหา โดยให้ความเคารพหลักการตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นกระทำได้โดย

กำหนดให้ตุลาการจากทุกส่วนเข้าสู่กระบวนการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาชุดเดียวกัน โดยมีตัวแทนของรัฐสภามีส่วนในการคัดเลือกอย่างเหมาะสม องค์การศาลมีเพียงอำนาจในการเสนอชื่อบุคคลในส่วนของตนในฐานะเป็นกลุ่มวิชาชีพเพื่อเข้ารับการสรรหาอย่างเท่าเทียม ไม่สามารถคัดเลือกบุคคลด้วยตนเองเป็นการภายใน แต่จะต้องให้คณะกรรมการสรรหาที่มีสัดส่วนของตัวแทนจากรัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวแทนอำนาจอธิปไตยของประชาชนและเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงกับการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญมีส่วนร่วมในการเลือกรูปแบบการส่งเสริมความชอบธรรมในส่วนการได้มา

การเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์แสดงให้เห็นข้อถกเถียงของปัญหาความเป็นประชาธิปไตย (เควิน ฮิวอิสัน(Kevin Hewison), 2552 : 90-93) ของอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการเป็นหลักว่าอำนาจวินิจฉัยทบทวนมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างไร ในลักษณะยึดที่ข้ออ้างสนับสนุนการพิจารณาความเป็นประชาธิปไตยเชิงกระบวนการประชาธิปไตยที่สัมพันธ์กับเนื้อหาคุณค่าอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย โดยจะพิจารณาในสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการเป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นองค์การจากกระบวนการประชาธิปไตย จากอำนาจอธิปไตยปวงชนเพียงต่างลักษณะกันและมาจากอำนาจอธิปไตยปวงชนเช่นเดียวกัน สถาบันการเมืองอื่นที่อธิบายความเป็นมาของสถาบันการเมืองในรัฐในทางประชาธิปไตยได้ ทำให้อำนาจของฝ่ายตุลาการเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกันสถาบันการเมืองอื่น ส่วนที่สองปัญหาอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ทั้งในเชิงกระบวนการและเนื้อหา ในข้ออ้างว่ากระบวนการของศาลเป็นกระบวนการประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน โดยดูที่จุดมุ่งหมายกระบวนการที่ช่วยปรับแต่งข้อบกพร่องทั้งในเนื้อหาและกระบวนการของฝ่ายเสียงข้างมากจากประชาธิปไตยให้สมบูรณ์หรือมุ่งไปที่ผลของประชาธิปไตย (เกษม เพ็ญภินันท์, 2550 : 130-151) การพิจารณาลักษณะความเป็นประชาธิปไตยของการใช้อำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการการในเชิงกระบวนการที่สัมพันธ์กับหลักการประชาธิปไตย แม้การพิจารณาอำนาจตุลาการว่ามีลักษณะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จึงไม่อาจแยกการพิจารณาเป็นเชิงกระบวนการหรือเชิงเนื้อหาได้ชัดเจน เพราะประชาธิปไตยถูกให้ความสำคัญในความหมายทั้งเชิงเนื้อหาและกระบวนการไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ความหมายประชาธิปไตยจึงมีมุมมองที่แตกต่างหลากหลายทำให้องค์กรฝ่ายตุลาการในเชิงประชาธิปไตยต่างกันไปและข้อโต้แย้งไม่อาจแยกจากกันได้เด็ดขาดเพราะหลักการทางประชาธิปไตยต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน แต่ประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์อาจต้องพิจารณา 3 ด้าน คือ กระบวนการ เนื้อหาและผลลัพธ์ โดยกระบวนการและผลต้องมีความเชื่อมโยงกันระหว่างนิติธรรมไปสู่ความรับผิดชอบตรวจสอบได้และการตอบสนองต่อสังคม ในส่วนเนื้อหาต้องยึดเสรีภาพ และความเท่าเทียมกันของพลเมืองความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะต้องมีครบทั้ง 5 สิ่งข้างต้น แต่ในโลกความเป็นจริงก็ยากที่สังคมจะมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ว่ากระบวนการจะต้องให้ผลเช่นนั้น (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2548 : 30-79)แต่กระนั้นการพิจารณาความเป็นประชาธิปไตยก็ไม่อาจยึดที่ด้านใดด้านหนึ่งได้ที่จะเป็นความชอบธรรม

การจำแนกเป็นกลุ่มอาจทำให้เห็นภาพได้ง่ายขึ้นในข้อโต้แย้งเรื่องประชาธิปไตย โดยใช้การจำแนกประชาธิปไตยตามแนวคิดที่แยกการให้ความหมายเป็น 4 วิธีการ คือ (1)ในเชิงรัฐธรรมนูญ (2)ในเชิงเนื้อหาสาระ (3)ในเชิงกระบวนการ (4) ในเชิงกระบวนการที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่นแต่การพิจารณาอำนาจวินิจฉัยบททวนในเชิงกระบวนการที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่นหรือเนื้อหาประชาธิปไตยจะมีความสำคัญที่สุดหากอำนาจฝ่ายตุลาการได้รับการยอมรับว่ามีความชอบธรรมตามแนวทางนี้ อาจทำให้มีความชอบธรรมทางประชาธิปไตยเต็มที่เทียบเท่าสถาบันการเมืองอื่นที่ดูเหมือนมีข้อได้เปรียบที่ผ่านกระบวนการทางการเมืองประชาธิปไตยและรับผิดชอบตามกระบวนการประชาธิปไตยได้

2. อำนาจวินิจฉัยบททวนของฝ่ายตุลาการเป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นอำนาจที่มีต้นกำเนิดจากอำนาจอธิปไตยวางขนตามกระบวนการประชาธิปไตย และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญจึงเป็นอำนาจที่มีกระบวนการทางประชาธิปไตยและเนื้อหาเป็นประชาธิปไตยเช่นเดียวกับสถาบันการเมืองอื่น

ในเบื้องต้นหากมองถึงความชอบธรรมของอำนาจฝ่ายตุลาการในทางการเมือง โดยมองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา (กานคา สิริฤทธิรักษ์, 2541 : 159-173) ฝ่ายตุลาการอาจพบตำแหน่งจุดยืนที่ชอบธรรมของตนเองในทางการเมืองจากการแก้ปัญหาทางการเมืองปัญหาสาธารณะจนเป็นเชิงกระบวนการแปลงรูปไปสู่การใช้อำนาจวินิจฉัยบททวนว่าอำนาจวินิจฉัยบททวนเป็นกระบวนการที่ถูกต้องโดยตัวมันเองที่สรุปเบื้องต้นได้ว่าฝ่ายตุลาการมีความชอบธรรม 2 ทาง (ฉันทชัย โรจนโสโรช, 2553 : 127) คือ

1. ในเชิงพรรณนาโดยอ้างหลักฐานจากข้อเท็จจริงว่า ก่อนที่ศาลสูงสุดจะตัดสินผู้เล่นทางการเมือง ได้ใช้วิธีการหลายระดับขั้นตอนที่จะส่งผลต่อศาลในการพิจารณาปัญหาภายใต้ธรรมชาติทางการเมืองเพื่ออธิบายปัญหาทางการเมืองไปสู่ปัญหาทางกฎหมาย อันเป็นการสร้างความชอบธรรมให้ฝ่ายตุลาการในทางการเมืองแล้ว

2. ในเชิงปทัสสถาน ที่ให้ภาพว่า ฝ่ายการเมืองปกป้องการตัดสินของศาลโดยการให้ความยินยอมและรับรอง (Krishanti Vignarajah, 2010 : 782-845) แล้วให้ศาลมีอำนาจแทรกเข้ามาได้ แต่การพิจารณากระบวนการเช่นนี้ยังคงมีปัญหาคือต้องพิจารณาต่ออีกหลายประเด็นถึงความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย ทั้งประเด็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยและอำนาจตามรัฐธรรมนูญต่อสถาบันอื่นทั้งในทางรัฐธรรมนูญและทางการเมืองอำนาจฝ่ายตุลาการไม่เป็นประชาธิปไตยในทางเนื้อหาเป็นหลักเพื่อให้กระบวนการใช้อำนาจมีความชอบธรรม โดยเห็นว่าประเด็นอำนาจอธิปไตยกับประชาธิปไตยเป็นคนละส่วนไม่อาจเชื่อมโยงกัน เกิดความสับสนในการพิจารณาความชอบธรรมอำนาจวินิจฉัยบททวนฝ่ายตุลาการในกระบวนการทางประชาธิปไตย (เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์วนิช, 2536 : 9-17) ปัญหาอยู่ความสับสนในเรื่องอำนาจอธิปไตยกับความเป็นประชาธิปไตยแบบยึดหลักการเสียงข้างมากที่เป็นเรื่องกระบวนการว่าไม่เหมือนกันและไม่ใช้สิ่งเดียวกัน โดยเห็นว่าฝ่ายตุลา

การเป็นส่วนหนึ่งของการใช้อำนาจอธิปไตยและอำนาจอธิปไตยกับประชาธิปไตยโดยเสียงข้างมาก ไม่ใช่สิ่งเดียวกันแต่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจผิดว่าเป็นสิ่งเดียวกัน จึงทำให้มองว่าฝ่ายตุลาการไม่เป็นประชาธิปไตย ทั้งที่ฝ่ายตุลาการก็ใช้อำนาจอธิปไตยเช่นเดียวกับสถาบันอื่น แต่การใช้อำนาจอธิปไตยก็มิได้หมายความว่าจะเป็นประชาธิปไตย และเห็นว่าทฤษฎีรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งแปลกประหลาดที่ตรงข้ามกับปรัชญาการเมืองการวิเคราะห์ระบบต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการใดหลักการหนึ่ง แต่ทฤษฎีรัฐธรรมนูญอาจไม่อยู่ในหลักการใดหลักการหนึ่งได้ ในขั้นต้นทำให้เข้าใจว่าหลักการขึ้นอยู่กับการตัดสินใจพิพาททางรัฐธรรมนูญของศาล (Robert Post, 1998 : 429-443) แต่เมื่อดูหลักการที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติกลับเป็นปัญหาระหว่างรัฐธรรมนูญนิยมกับประชาธิปไตยในการระงับข้อพิพาททางรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้หมายถึงจะให้แค่ความหมายทางรัฐธรรมนูญที่เด็ดขาดหรือเป็นอนุญาโตตุลาการในเจตนารมณ์ปวงชนเท่านั้น

ส่วนในเรื่องปัญหาความชอบธรรมที่ฝ่ายตุลาการจะมีบทบาทในการปรับเนื้อหาอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ การจะพิจารณาบทบาทฝ่ายตุลาการว่าเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เห็นว่าขึ้นอยู่กับนิยามของกระบวนการประชาธิปไตยว่าคืออะไร (วิสาข์ อิมใจ, 2551 : 7-184) แม้ทั่วไปยอมรับว่าประชาธิปไตยคือความเท่าเทียมกันเป็นสำคัญที่เป็นแบบแผนในคุณค่าและแนวคิด เมื่อดูกระบวนการทางการเมืองและหลักการเสียงข้างมากแล้วสิทธิตัดสินกลับเป็นสิทธิตัดสินของกลุ่ม แต่การเข้าถึงสิทธิเป็นผลมาจากกระบวนการตัดสินทางการเมืองไม่ใช่เรื่องยุติธรรมหรือเหมาะสม ไม่มีอะไรรับประกันว่า ผลที่ได้รับจะเป็นไปตามความพึงพอใจที่ต้องการศีลธรรม ผลในกระบวนการเสียงข้างมากอาจไม่เป็นประชาธิปไตยคือ (1)จำกัดสิทธิความเท่าเทียมกันทางการเมืองให้ผู้อยากเสี่ยงอื่นไม่มีสิทธิ (2)การขาดความเสมอภาคในการเข้าถึงองค์กรทางการเมือง เพราะปัญหาความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงความเสมอภาคในเสียงและการออกเสียงเท่านั้น เบื้องหลังเงื่อนไขประชาธิปไตยที่ไม่รับประกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกคนได้ แต่ทุกคนต้องเท่ากันต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ต้องเสมอภาคภายใต้กฎหมายตามแนวคิดนิติธรรมในพหุสังคม ศูนย์กลางสิทธิและกระบวนการทางการเมืองจะทำให้สังคมเป็นประชาธิปไตย บทบาทฝ่ายตุลาการจึงมีความสำคัญที่ช่วยปรับแต่งคุณค่าประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องเปรียบเทียบกับพิจารณาจากทางปฏิบัติ แต่ดูที่ธรรมชาติประชาธิปไตยเปรียบเทียบกับก่อนที่ฝ่ายตุลาการจะเข้ามาช่วยปรับสิทธิช่วยรักษาและส่งเสริมในสิทธิความเท่าเทียมกันทางการเมืองและหลักการเสียงข้างมากไม่ใช่ดูแต่ที่กระบวนการต้องดูในเนื้อหาด้วย ฝ่ายตุลาการช่วยปรับแก้ข้อบกพร่องสัญญาประชาคมของประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ (วิชญ์ เครืองาม, 2523 : 20-370) ความชอบธรรมของอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการในประชาธิปไตยไม่ได้ขึ้นกับสิทธิทางการเมืองและกระบวนการที่ทางจารีตที่ถือเป็นศูนย์กลางประชาธิปไตย แต่ดูที่คุณค่าของประชาธิปไตยที่บทบาทอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการส่งเสริมในคุณค่าเหล่านี้แทนและเห็นว่าถ้าหากไม่มีแนวคิดอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการแล้วจะรักษาและส่งเสริมแนวคิดที่อยู่เบื้องหลัง

กระบวนการทางประชาธิปไตยสังคมได้อย่างไร หากพิจารณาในด้านพัฒนาการทางการเมือง เป็นการทำให้ระบบการเมืองเปลี่ยนแปลงไปสู่สถานะที่ดีขึ้นและเข้มแข็งกว่าเดิม มีความสัมพันธ์กับการทำให้การเมืองให้มีความทันสมัย เพื่อสามารถตอบสนองต่ออุดมการณ์และความต้องการของสมาชิกในสังคม การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับอย่างมีประสิทธิภาพโดยการทำให้อำนาจทางการเมืองมี “ความเป็นสถาบัน” ซึ่งประกอบไปด้วย ความเป็นอิสระ ความสามารถในการปรับตัว ความเป็นปึกแผ่น และความซับซ้อนขององค์กร แล้วระบบการเมืองต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของเสถียรภาพทางการเมือง คือ ความชอบธรรม และ ความมีประสิทธิภาพของสถาบัน กระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ 2550 อยู่ภายใต้ (วิชา มหาคุณ, 2552 : 11-31) “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550” ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ออกโดยศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดให้มีอำนาจวินิจฉัยในประเด็นต่างๆ 20 ประเด็น มีประเด็นหลักๆ คือ การวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมาย การวินิจฉัยสมาชิกภาพ การวินิจฉัยความขัดแย้งระหว่างอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานและการวินิจฉัยคดีการล้มล้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ เป็นต้น ภายใต้กระบวนการใช้อำนาจดังกล่าวได้เกิดปัญหา คือ ความขัดแย้งในการใช้อำนาจรับคำร้องโดยตรงในคดีการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยฯ และการตีความอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เกิน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกระบวนการใช้อำนาจดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย คือ ส่งผลทางลบต่อการส่งเสริมเสถียรภาพของระบบการเมือง โดยมีส่วนทำให้ระบบการเมืองไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมั่นคงและได้รับการยอมรับ เกิดจากสถาบันไม่ได้รับการยอมรับเนื่องจาก ขาดความชอบธรรมในการใช้อำนาจ และการใช้อำนาจไม่สามารถสร้างประสิทธิผลในการ จัดการกับปัญหาทางการเมืองได้อย่างเป็นเอกภาพและสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน

3. อำนาจวินิจฉัยบททวนของฝ่ายตุลาการเป็นประชาธิปไตยทั้งในเชิงกระบวนการและเนื้อหา เพราะเป็นกระบวนการช่วยปรับแต่งข้อบกพร่องฝ่ายเสียงข้างมากทั้งในเนื้อหาและกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อให้คุณค่าประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

กรณีฝ่ายตุลาการสวนทางกับฝ่ายเสียงข้างมากที่เป็นผู้แทนประชาชนในการแสดงเจตนารมณ์ทำกฎหมายของประชาชนในการเลือกตั้งเพื่อปกครองตนเองในความหมายประชาธิปไตย นิติธรรม (วิรัช วิรัชนิการวรรณ และคณะ, 2547 : 33-85) ผู้สนับสนุนฝ่ายตุลาการทางประชาธิปไตยจะอ้างในข้อบกพร่องของเสียงข้างมากทั้งในเชิงกระบวนการที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ขาดการมีส่วนร่วม ขาดความเท่าเทียมกัน หรือในเชิงเนื้อหา เช่น เจตนารมณ์ฝ่ายนิติบัญญัติที่ว่างเปล่า เจตนารมณ์ไม่ตรงกับปวงชนทำร้ายเสรีภาพ สิทธิปวงชน ละเลยสิทธิคนกลุ่มน้อยมาเป็นจุดอิง ให้เป็นบทบาทฝ่ายตุลาการเป็นผู้ช่วยแก้ไขขึ้นอยู่กับแนวคิดผู้พิจารณาเป็นสำคัญโดยไม่พิจารณากลไกในทางการเมืองประชาธิปไตย

ทำให้ถูกมองว่าต่อสู้แต่ในขอบเขตที่จำกัดที่ไม่มองในมุมมองอื่น ในมุมมองความชอบธรรมนี้ไปไกลถึงขนาดฝ่ายตุลาการอาจเป็นผู้แก้ไขรัฐธรรมนูญได้โดยเห็นว่าเป็นรัฐสภาสาร ฉบับเดือนตุลาคม 2558 ความชอบธรรมที่ฝ่ายตุลาการจะเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ (ทิพนานิดา ปาลกะวงศ์, 2556 : 11-30) โดยอำนาจวินิจฉัยทบทวนแม้เห็นวาระระบบการปกครองของสหรัฐอเมริกาจากรากฐานรัฐธรรมนูญที่ต้องได้รับความจากปวงชนในการปกครองโดยการเลือกตั้งแต่ฝ่ายตุลาการมีความที่แก้ปัญหาที่ว่ารัฐธรรมนูญอย่างเดียวไม่อาจสร้างความชอบธรรมเพียงพอในการปกครอง เช่น ปัญหาความเสมอภาค (Walter Dellinger, 1983 : 386-432) ฝ่ายตุลาการเข้ามาแก้ไขโดยการตีความกฎหมาย ในรายคดีต่าง ๆ และเห็นว่าการควบคุมกระบวนการแก้ไขของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติขึ้นกับศาล และอำนาจวินิจฉัยทบทวนไม่ใช่ส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ไขที่เป็นเรื่องกระบวนการทางการเมือง ในสหรัฐอเมริกาเดิมบทบาทการตัดสินประเด็นที่สำคัญในระดับสังคมใช้กระบวนการทางการเมืองการปกครองเป็นสำคัญเพราะยึดแนวคิดปรัชญาตามคำประกาศอิสรภาพจึงใช้กระบวนการประชาธิปไตยทางการเมืองแก้ปัญหา ทำให้ศาลคำนึงถึงหลักการประชาธิปไตยโดยเฉพาะหลักการเสียงข้างมากที่มีอิทธิพลถึงการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการด้วยโดยเฉพาะศาลสูงสุดในปัจจุบันที่ยังคงยึดแนวคิดอนุรักษนิยมที่มีแนวคิดตีความรัฐธรรมนูญแบบยึดเจตนารมณ์ดั้งเดิมของรัฐธรรมนูญ หรืออาจเรียกว่าแบบพื้นฐานทั่วไป (William Michael Treanor, 2007 : 2989-2995) การตีความแบบนี้จะเฉพาะเจาะจงในการตีความรัฐธรรมนูญซึ่งคล้ายหนุ่นการตัดสินฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากหลักการเสียงข้างมาก ฝ่ายตุลาการจะสำรวจอำนาจและมีจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของฝ่ายตุลาการในทางประชาธิปไตยโดยหลักการคือยึดหลักการเสียงข้างมากทางประชาธิปไตยเป็นหลักตุลาการแนวคิดดั้งเดิมจะไม่ปรับแก้ฝ่ายเสียงข้างมากที่ทำหน้าที่ในนามเราประชาชนเหมือนที่ว่าเป็น คือ ทฤษฎีประชาธิปไตยผู้แทนทำให้คดีที่ตัดสินแบบยึดเจตนารมณ์ดั้งเดิมมีความเข้มแข็งเพราะยึดรัฐธรรมนูญเป็นกำแพงหลังและเริ่มมีการซ้อนทับระหว่างฝ่ายตุลาการที่ยึดแนวคิดแบบดั้งเดิมกับหลักการเสียงข้างมาก ที่ฝ่ายตุลาการแนวคิดดั้งเดิมใกล้ชิดไปทางพวกเสียงข้างมากนักวิชาการที่เชื่อมแนวคิดดั้งเดิมกับหลักเสียงข้างมากเริ่มเคลื่อนไหวและทำงานไปกับตุลาการแนวคิดดั้งเดิม วิธีศึกษาปัญหาทั่วไปในมุมมองของพวกนิยมแนวคิดดั้งเดิมในบทบาทฝ่ายตุลาการในระบอบประชาธิปไตยคือ (1) เน้นให้โครงสร้างการปกครองแก้ปัญหาเนื้อหารัฐธรรมนูญและกฎหมายเอง โดยคาดว่าปัญหาจะถูกแก้ไขโดยกระบวนการทางการเมืองมากกว่าไปต่อต้านฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ในตอนแรกๆ คดีที่กระทบในระดับสังคมจะเห็นว่าถูกปกป้องหรือต้องการให้ตัดสินโดยกระบวนการทางการเมืองไม่ใช่ศาลฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ต้องเป็นผู้เล่นจับคู่กับรัฐธรรมนูญเรื่องบทบัญญัติสิทธิที่จะก่อตั้งหรือปรับแก้โดยไม่ใช้ประชาชนมาบังคับทางตุลาการให้เป็นฝ่ายกระทำแทน รัฐสภาไม่อาจปฏิเสธเขตอำนาจศาลในเรื่องกฎหมายบทบัญญัติสิทธิในรัฐธรรมนูญไม่ใช่พื้นฐานการใช้กลับหลักกฎหมาย แต่หมายถึงขอบเขตของมันที่ต้องอธิบายโดยกระบวนการทางการเมือง (Saikrishna B. Prakash and John C. Yoo, 2003 :

2989-2995) ปัญหาในเรื่องอำนาจวินิจฉัยบทวนของฝ่ายตุลาการอาจมาจากเรื่องธรรมชาติการเขียนรัฐธรรมนูญทั้งในเรื่องสาระและโครงสร้างที่อาจทำให้เข้าใจไม่ตรงกันทั้งที่ประวัติศาสตร์แสดงชัดว่าให้มีเครื่องมือนี้ในระบบการปกครองประชาธิปไตย (ศักดิ์ชัย แก้วสีดา, 2560 : 40-47)

ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในอดีตบางกรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือองค์กรทางการเมือง ไม่สามารถทำให้สังคมยอมรับได้โดยทั่วไป ประเด็นสำคัญที่ถูกตั้งคำถาม คือ ความชอบธรรมของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญอันเป็นเครื่องรับรองอำนาจสูงสุดของประชาชน และสร้างผลกระทบทางการเมืองอย่างใหญ่หลวง ผู้ที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ จำจะต้องมีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างเด่นชัด กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการที่ส่งเสริม ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องความเคารพกับหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รูปแบบโครงสร้างในส่วนกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการเพื่อส่งเสริมความชอบธรรม ประกอบไปด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ การสรรหาตุลาการบนพื้นฐานความสอดคล้องกับหลักการ ตรวจสอบถ่วงดุลและหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนผ่านรัฐสภา กระทำได้โดยกำหนดให้ตุลาการจากทุกสัดส่วนเข้าสู่กระบวนการสรรหาโดยคณะกรรมการชุดเดียวกัน โดยมีตัวแทน ของรัฐสภาเป็นกรรมการอยู่ในคณะกรรมการดังกล่าวอย่างเหมาะสม การเสริมสมดุลของ ตัวแทนสถาบันรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหา โดยเฉลี่ยค่าน้ำหนักของตัวแทนของรัฐสภาในคณะกรรมการสรรหาไม่ให้น้อยเกินไปจนไม่สามารถสะท้อนความเห็นและถ่วงดุลได้ และความ เชื่อมโยงกับประชาชนขององค์กรที่ให้การรับรองตุลาการ โดยกำหนดให้วุฒิสภาองค์กรที่ให้การ รับรองตุลาการมีความเชื่อมโยงกับประชาชนและมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริง

4. สรุป

การพิจารณาอำนาจวินิจฉัยบทวนของฝ่ายตุลาการว่าเป็นประชาธิปไตยสอดคล้องกับเนื้อหาทางประชาธิปไตยนั้น จะเห็นว่า แม้ฝ่ายตุลาการเป็นองค์กรมาจากอำนาจอธิปไตยปวงชนภายใต้กระบวนการทางประชาธิปไตยเช่นเดียวกันกับการเมืองอื่นและได้ความชอบธรรมตามกระบวนการจากรัฐธรรมนูญก็ตาม การอ้างเพียงอำนาจอธิปไตยปวงชนไม่ใช่สิ่งเดียวกับเสียงข้างมากดูจะยังกล่าวได้ไม่ถนัดนักเพราะในกระบวนการทางประชาธิปไตย การแสดงออกถึงอำนาจอธิปไตยมิได้หลายทางผ่านสถาบันการเมืองหลายสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายสถาบันตุลาการ รัฐสภา และภายใต้สมมุติฐานว่า ทุกสถาบันมีวัตถุประสงค์ใช้อำนาจเพื่อความดีงามของประชาธิปไตยแล้ว ความแตกต่างกันในกระบวนการทางประชาธิปไตยย่อมต้องให้ความชอบธรรมหรือความเป็นประชาธิปไตยที่ไม่เท่าเทียมกันแน่ หรือแม้จะพิจารณาความเป็นประชาธิปไตย ปรัชญาอำนาจอธิปไตยทั้งปวงที่ประชาชนต้องเท่าเทียมกันที่ฝ่ายตุลาการเข้ามาแก้ไขความไม่เท่าเทียมกันในอำนาจอธิปไตยหรือการเข้าถึงสถาบันของรัฐ แต่ไม่สามารถอธิบายว่ามีความไม่ชอบธรรมและความยุติธรรมอย่างไรจากกระบวนการ

ประชาธิปไตยภายใต้ความเท่าเทียมกันในกระบวนการออกเสียงเลือกตั้ง ความเป็นประชาธิปไตยของฝ่ายตุลาการโดยกระบวนการจากอำนาจอธิปไตยปวงชนและรัฐธรรมนูญ จึงดูเหมือนมุ่งไปที่เป้าหมายในอุดมการณ์ประชาธิปไตย เป็นหลักการอธิบายถึงความเป็นประชาธิปไตยของอำนาจวินิจฉัยทบทวนของฝ่ายตุลาการว่าเป็นประชาธิปไตยทั้งเชิงกระบวนการและเนื้อหาโดยอ้างเป็นสิ่งเดียวกัน โดยกระบวนการเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในเนื้อหาประชาธิปไตย คือ เพื่อปรับคุณค่าประชาธิปไตยที่ฝ่ายตุลาการแก้ไขข้อบกพร่องเชิงกระบวนการเพื่อให้เนื้อหาทางประชาธิปไตยมีความสมบูรณ์โดยเพิ่มส่วนร่วมทางการเมืองและเพิ่มผู้แทนที่มีชื่อเสียงข้างมาก แก้ไขการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เท่าเทียมกันจากเสียงข้างมาก หรือเสียงข้างมากไม่ตรงกับเจตจำนงประชาชนที่ดูเหมือนการยึดที่เนื้อหาประชาธิปไตยเป็นหลัก แล้ว จะอธิบายคุณค่าของกระบวนการประชาธิปไตยอย่างไร ความเป็นประชาธิปไตยในเชิงกระบวนการดูมีคุณค่าน้อยมากหรือ เช่น การอธิบายกระบวนการค้นหาเจตจำนงประชาชน การที่กระบวนการและเนื้อหาการใช้อำนาจฝ่ายตุลาการไม่ขัดกับหลักการประชาธิปไตยเรื่องเสียงข้างมาก การมีส่วนร่วมการไม่เห็นด้วยหรือวิธีการที่ใช้ ก็มีไว้จะทำให้การใช้อำนาจนั้นเป็นประชาธิปไตยเพียงแต่ไม่ขัดกับอุดมการณ์หลักการประชาธิปไตยเท่านั้น บทบัญญัติว่าด้วยการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในลักษณะที่เป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น เกินกว่าจะแก้ไขหรือเยียวยาภายหลังอยู่บนพื้นฐานของการเคารพหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กร โดยไม่ได้เป็นการใช้อำนาจก้าวล่วงองค์กรอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงและการใช้อำนาจเช่นนี้จึงไม่มีความเป็นประชาธิปไตยแน่แท้แม้เป็นกลไกสำคัญเพื่อพยุ่งประชาธิปไตยก็ตามและขาดความรับผิดชอบตรวจสอบได้ในทางประชาธิปไตย ถ้าการรับมอบหมายการทางประชาธิปไตยมีหลายทาง การแต่งตั้งเหมาะสมกว่าการเลือกตั้งในการกิจพิเศษจึงทำให้ฝ่ายตุลาการรับผิดชอบประชาธิปไตยแบบพิเศษที่เนื้อหา คือ เหตุผลคำวินิจฉัยและบรรทัดฐานแล้วก็อาจเป็นประชาธิปไตยแบบพิเศษซึ่งไม่ใช่ประชาธิปไตยและถ้าประชาธิปไตย คือ ความเท่าเทียมกันจริงของปวงชนจะมีที่ว่างให้ภารกิจพิเศษหรือความรับผิดชอบพิเศษ ควรมีการยกเว้นหรือแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญและผ่านกระบวนการพิจารณาและตรากฎหมายโดยรัฐสภาที่มีสมาชิกจากการเลือกตั้งของประชาชนในรูปแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ควรแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมกระบวนการใช้อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่มีผลต่อการเมืองไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตั้งแต่มาตรา 188 ถึงมาตรา 214 เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในอำนาจของตุลาการในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยต่อไป

5. เอกสารอ้างอิง

- กานดา สิริฤทธิภักดี. (2541). ระบบอิมพีชเมนต์ในประเทศสหรัฐอเมริกา. **บิตสยามปริทัศน์** 4. 159-173.
- เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์พานิช. (2536). **แนวความคิดประชาธิปไตยแบบไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษม เพ็ญภินันท์. (2550). **รัฐประหารเพื่อประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข: การเมืองน้ำเชี่ยว: รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 กับปัญหาความชอบธรรมทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- เควิน ฮิวสัน (Kevin Hewison). (2552). **ประชาธิปไตยแบบไทยๆ : การต่อสู้ของอนุรักษ์นิยมในการเมืองไทย (Thai-Style Democracy : A Conservative Struggle for Thailand's Politics)**. คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทาย โรจนสโรช. (2553). ความคุ้มกันของผู้พิพากษาในประเทศสหรัฐอเมริกา. **วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ**. 1(1). 114-126.
- ชนะศึก วิเศษชัย. (2562). กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการกับการส่งเสริมความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ. **วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**. 7(11). 105-116.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2551). **ยังมีทางเดินไปข้างหน้าอีกไหม ตามระบอบประชาธิปไตย**. คณะรัฐศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพภาณิดา ปาลกะวงศ์. (2556). **ความชอบธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในระบบการเมืองไทย**. คุชฎินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการเมือง. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). **การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. (2550). **รัฐธรรมนูญกับการเมืองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชา มหาคุณ. (2552). **สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550: เรื่องคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)**. นนทบุรี : วิทยาลัยการเมืองการปกครอง.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ และคณะ. (2547). **การวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เล่มที่ 3 ส่วนที่ 3**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.
- วิชญ์ เครื่องงาม. (2523). **กฎหมายรัฐธรรมนูญ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.

- วิสาข์ อิ่มใจ. (2551). ปัญหาว่าด้วยโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบศาลรัฐธรรมนูญตามบัญญัติของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญฯ 2550. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย แก้วสีดา. (2560). แนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 1(3). 40-47.
- George Mace. (1972). The antidemocratic character of judicial review. **California Law Review**. 60(4). 1140-1144.
- Krishanti Vignarajah. (2010). The Political Roots of Judicial Legitimacy : Explaining the Enduring Validity of the Insular Cases. **The University of Chicago Law Review**. 77. 782-845.
- Kuhonta et al. (2014). Democratic Regression in Thailand: The Ambivalent Role of Civil Society and Political Institutions. **Journal of International and Strategic Affairs**. 36(3). 333-355.
- Leonardo Morlino, (2002). **What is a “Good” Democracy? Theory and Empirical Analysis**, inference on “The European Union, Nations State, and the Quality of Democracy. Lthem Europe,”. University of California, Berkeley.
- Robert Post. (1998). Democracy, Popular Sovereignty and Judicial Review. **California Law Reviews**. 86. 429-443.
- Saikrishna B. Prakash and John C. Yoo. (2003). The Origins of Judicial Review. **University of Chicago Law Review**. 70. 2989-2995.
- Tom Ginsburg. (2012). Courts and New Democracies : Recent Works. **Public Law and Legal Theory Working Paper**. 63(10). 9-139.
- Walter Dellinger. (1983). The legitimacy of constitutional change: Rethinking the amendment process. **Harvard Law Review**. 97. 386-432.
- William Michael Treanor. (2007). Process theory : Majoritarian and the original understanding. **Fordham Law Review**. 75. 2989-2995.